

Vincentiusverenigingen: diaconale parels

Sinds 1846 bestaan ze in ons land, in navolging van Frederic Ozanam die in 1833 in Parijs de eerste oprichtte: Vincentiusverenigingen. Inspiratiebron was en is Vincentius a Paulo (1581-1660) met zijn planmatige armenzorg in de 17de eeuw. Deze Vincentius stichtte destijds kloosterorden, maar er ontstonden dus ook initiatieven van leken. Er zijn inmiddels Vincentiusverenigingen in 148 landen. In ons land waren er in 1965 tegen de honderd afdelingen; nu ruim de helft, waaronder veel kleine maar ook enkele grote. In het Aartsbisdom Utrecht zijn negen kleine en twee grote afdelingen, veelal in Twente en de Achterhoek, aangesloten bij de landelijke

vereniging. Deze grote zijn Groenlo en Arnhem (zie www.vincentiusvereniging.nl). Twee voorbeelden van kleine afdelingen: in Groessen krijgt men geld binnen door drager te zijn bij uitvaarten en wordt de opbrengst plus ingezamelde kleding verdeeld. In Glanerbrug brengt men geld bijeen door een boekenbeurs. Sommige verenigingen stopten de afgelopen jaren; zoals Utrecht en Zwolle. Er zijn ook niet-aangesloten groepen. Zo runt Vincentius Oldenzaal een kringloopwinkel, waardoor jaarlijks zo'n € 15.000 besteed kan worden aan armenzorg – een heel bedrag. De besturen zijn overal autonoom, net als zovele lekenroepingen die in de 19de eeuw ontstonden. Ik sprak over hun inzet en hun eigenheid met de voorzitter van de landelijke koepel van 55 aangesloten verenigingen, Toine van den Hoogen (foto rechts), emeritus hoogleraar theologie en in de club gekomen als adviseur.

Vincentianen, want zo noemen zij zichzelf, zijn praktisch ingestelde mensen met oog voor de noden

beleefd als bevoogding. Armoede is lang niet altijd het gevolg van eigen stomme fouten of gebrek aan discipline. Al lange tijd wordt iedereen geholpen; niet structureel, maar in een acute schrijnende situatie.

Van den Hoogen ziet in de vereniging een zekere spanning tussen sommigen die vooral achter de schermen willen werken en anderen die juist duidelijk zichtbaar willen zijn en heel actief zijn binnen het plaatselijke netwerk van

van mensen die van weinig moeten rondkomen. De club heeft een oude naam. Men is vaak betrokken bij de oprichting van nieuwe organisaties, zoals voedselbanken en lokale stichtingen SchulpHulpMaatje. Een nieuwe naam en een nieuw format trekken nieuwe mensen, zoals we bij Sant' Egidio zien. Net als Caritas is Vincentius kind van zijn tijd. Zeker tot aan de Tweede Wereldoorlog was de Kerk meer naar binnen gekeerd en werden door de parochiële armbesturen en de Vincentiusverenigingen vooral mensen geholpen die ook kerkbetrokken waren. Want als je de leer en de regels van de Kerk volgde, kreeg je ook eerder greep op je situatie. Dat werd gaandeweg steeds meer

de armoedebestrijding. De Vincentiusgroep uit Oldenzaal bijvoorbeeld huisvest in haar pand achttien organisaties, particuliere en van de overheid, wat samenwerking bij armoedebestrijding erg bevordert. Maar men zag te weinig meerwaarde in de landelijke koepel en verliet deze. Het is overal de kunst voor Vincentiusverenigingen om hun eigen plek te vinden binnen het plaatselijke netwerk.

Bij Caritaswerkgroepen zie ik dezelfde spanning: achter de schermen stille armoede discreet aanpakken en niet teveel aan de weg timmeren; er zouden eens teveel aanvragen kunnen komen. Of juist heel zichtbaar zijn en binnen het geheel de onmisbare rol vervullen van het lenigen van financiële nood als voorliggende voorzieningen in een acute situatie ontbreken. Veel particuliere organisaties hebben een concreet 'product' in de aanbieding, van kleding en laptops tot morele ondersteuning bij een schuldsaneringsproject. Maar geen geld. Dat hebben Vincentius en Caritas. Tegenwoordig moet je wel aan de weg timmeren, willen hulpverleners en mensen in nood je weten te vinden. Heb je een klein budget, dan werk je samen met bijvoorbeeld een noodfonds, dat ook uit andere bronnen kan putten. Dit spel krijgen Caritaswerkgroepen gaandeweg steeds beter in de vingers. Voor kleinere Vincentiusverenigingen kan dit moeilijker zijn.

We kwamen ook te spreken over het toekomstperspectief. Daar zitten meerdere kanten aan. Eén is het aantrekken van voldoende vrijwilligers. Nu zijn dat nogal eens voornamelijk gepensioneerden. Maar wat blijkt, in heel Europa? Als er een zinvolle en breed bekende activiteit van Vincentius is, trekt dat nieuwe mensen, voornamelijk kersverse gepensioneerden. Veel jonge pensionado's zijn vitaal en willen graag iets zinvol doen in een positieve omgeving. En anders zijn het wel hun partners die hen op dat idee brengen. Zo kan het werk doorgaan. Het werk is praktisch en de sfeer is gemoedelijk.

Maar wil een club blijven bestaan, dan zijn vrijwilligers en een zinvolle activiteit alleen niet genoeg. Er moet ook een duidelijk eigen verhaal zijn, een herkenbare identiteit. Want je kunt als pensionado (of als jonger iemand) ook vrijwilliger worden in een kringloopwinkel, waarvan er 1.700 in Nederland zijn. Of bij een voedselbank, een kledingbank, een stichting Leergeld, een inloophuis of een caritaswerkgroep, om wat maar voorbeelden te noemen van activiteiten ten behoeve van mensen met weinig geld. Waarin onderscheid je jezelf, als

Artist's impression van het nieuwe Vincentiusgebouw in Groenlo

je een Vincentiuswinkel hebt met tweedehands kleding, van een Kringloopwinkel? Ten eerste is die laatste commerciëler. De winst gaat niet (zoals bij Vincentius en ook bij Emmaus) naar goede doelen. En de gerichtheid is niet primair op de klantenkring van mensen met een kleine beurs. Maar vaak is het wel een werkervaringsplaats voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Voor dat laatste is dan weer professionele aansturing nodig, en dat kost geld. Terwijl Vincentius alleen met vrijwilligers werkt. Ook hangt er een andere sfeer bij Vincentius dan bij een Kringloopwinkel. Maar waar zit hem dat in?

Volgens Van den Hoogen heeft het Nederlandse katholieke volksdeel een eigen geschiedenis wat betreft zelfbewustzijn. In België is het bijvoorbeeld heel gewoon om een Vincentius-bijeenkomst te openen met gebed. Dat zie je hier niet snel gebeuren. Hier hoort bidden en een duidelijke katholieke identiteit bij de parochie, bij de pastoor. Vincentianen zijn doeners, wars van grote woorden. Toch heeft bijvoorbeeld de eigen sfeer van de winkels en andere activiteiten van Vincentius alles te maken met de katholieke achtergrond. Net als bij voedselbanken en kledingbanken, vaak initiatieven van christenen, staat de hartelijke ontmoeting met arme mensen centraal. Je wordt niet als klant maar als mens tegemoet getreden. Er is vaak een tafel om elkaar te ontmoeten. Vrijwilligers gaan het gesprek met je aan. De open sfeer zorgt ervoor dat mensen eerder uitkomen voor hun financiële situatie. Iets wordt niet zo gauw gek gevonden en er wordt meegedacht over wat er aan de situatie te doen is. Er is humor en zelfspot. Allemaal kenmerken voor een katholieke cultuur. Maar als mét de parochies ook de katholieke cultuur verdampt, is het des te belangrijker deze intern te cultiveren. Dit is binnen de Vincentiusvereniging en ook bij het meer oecumenische SchulpHulpMaatje Nederland een belangrijk thema. Deze beweging moet van binnenuit komen, uit behoefte aan een bezielend verhaal. Een groter christelijk zelfbewustzijn is noodzakelijk naar de toekomst toe.

door Hans Oldenhof, diocesaan diaconaal werker